

İZ BIRAKAN HATIRALAR -16-

MERAM'DA KULLANILAN BAZI TABİRLER

(Meram hatıralarına ek)

Eskiden Meram'da kullanılan pek çok tabir vardı. Bunların çoğu zaman içerisinde unutuldu. Ben bu bölümde en çok kullanılan bazı tabirler üzerinde durmak istedim.

Meram Kuzusu

Eskiden Meram'da bahçelerin her biri, üç-beş bin metre kare bazıları daha büyük olurdu. Bahçenin bir kısmı meyvelik, bir kısmı sebzelik, bir kısmı yoncalık, bir kısmı çayırılık, bir kısmı da arpa veya buğday ekimi için ayrılırdı.

Bahardan alınan bir kuzu bahçe-
de çalışılırken bağlanmadan bahçeye salınır, kuzu ağaçların altında otlardı. Bu kuzular evin çocuklarına arkadaş olur, çok da sevilirdi. Ahıra konulduğunda da önüne bir miktar

yonca biçilip atılırdı. Böyle bir kuzu serbestçe yayıldığı için güze doğru azmanlaşır kuyruğu beş-altı kilo gelirdi. Bu kuzuya "Meram kuzusu" denilirdi. Bundan mülhem olarak gürbüz çocuklara da Meram kuzusu denirdi. Şimdi Meram'da ne böyle geniş bahçe ve ne de Meram kuzusu kaldı.

Meris

Meram'da bahçeler arasındaki küçük toprak yığınlarına meris denir. Eskiden birbirine bitişik komşu bahçelerin arasında duvar olmazdı. Bahçeler birbirinden bu merislerle ayrılırdı. Yeşillik göz alabildiğince uzardı. Merislerin genişliği elli-atmış santim kadar olurdu. Duvar sadece bahçelerin sokak ve cadde bölümlerine çekilirdi. Bu duvarlar çok yüksek olmazdı. Duvarlar genellikle kerpiçten yapılır, üzerine kamıştan çelen konulur, çelen üzeri biraz çamurla kapatıldıktan sonra üzeri iki tarafı meyilli olarak toprakla doldurulurdu. Bu çelen, kerpiç duvarı yağmur ve kar sularından korurdu. Günümüzde bu tür duvarlar da kalmadı.

Avgaz

Bahçelere suyun girdiği yere avgaz denilirdi. Bu ya toprakla açılır kapanır veya künk borularla yapılır-

di. Sonradan beton üzerine saç kapak yapılmaya başlandı.

Bahçe sulandıktan sonra avgazların kapatılmasına çok dikkat edilirdi. Eğer avgaz iyi kapatılmazsa sonradan fazla gelen su avgazdan içeri girer her tarafı su basabilirdi.

Savacak

Bahçeler yukarıda ifade ettiğimiz gibi avgazdan açılan su ile sulanır sonra kapatılırdı. Tedbirli bahçe sahipleri, ani su baskınlarını önlemek için bahçenin sonunda bir yerden bahçenin kenarından akan tali ırmağa yol verir, böylece bahçeyi istenmeyen su baskınlarından korurlardı. Buna da savacak adı verilirdi.

Ben kırk-elli yıl kadar önce bahçeyi yeni aldığım da bahçenin kenarından tali bir ırmak akardı. Ben tali ırmaktan avgaz vasıtasıyla aldığım suyu beton dökülmüş su yolu ile bahçenin içinden geçirir, kırk-elli metre aşağıdan savacak vasıtasıyla tekrar ırmağa döktürürdüm. Böylece ırmakta su aktığı sürece benim bahçenin içinden de devamlı su akardı.

Nadas

Bu tabir genel bir tabirdir her yerde kullanılır. Meram'da iki yıl üst üste aynı tarlaya sebze ekilmez. Bir yıl ekilir ertesi yıl burası nadasa yani dinlenmeye bırakılır. Böylece verim arttırılmış olurdu. Bazen de buğday ekilen yere ertesi yıl sebze, sebze ekilen yere de buğday veya arpa ekilirdi.

Eskiden bahçeler geniş olduğu

için evden at, süt ineği ve küçükbaş hayvan çok beslenirdi. Bahçeye fenni gübre atılmaz. Evdeki hayvan gübreleri kullanılırdı. Böylece ürünler daha sağlıklı olurdu.

Bent

Bent kelimesi çok çeşitli anlamlarda kullanılır. Bir anlamı da su önüne çekilen set anlamındadır. Meram'dan akan ana suya "Meram Çayı" adı verilir. Bu çaydan ayrılan pek çok da ırmak vardır. Meselâ Şehir Irmağı, Yaka Irmağı gibi yörelere ayrılan ırmaklar vardır. Selçukludan beri her ırmağa ne kadar su verileceği bellidir. Bunlar okka olarak tespit edilir. Bir değirmen döndürecek kadar olan suya okka denilir. Sular azalınca bu kural da unutulmuştur.

Bir de bu ırmaklardan ayrılan küçük tali ırmaklar bulunur. Bunların ayrıldığı yere de bent tabir olunur. Meselâ bizim bahçe kenarından geçen Yaka Irmağı'ndan aldığımız ırmağın ayırım yerine Kalaycı Bent'i denilir. Çok eskiden gelen bu tabirin nereden geldiğini bilemiyoruz.

Seki

Seki yüksek yer anlamındadır. Bahçelerde evler eskiden serin olması için kuzeye bakardı, giriş de kuzeyden olurdu. Eve giriş de duvarın bir bölümünün önü yükseltilerek seki denilen yer yapılırdı. Burada sabah olsun akşam olsun yastık ve minderlerle döşenerek oturulur misafirler de çoğu zaman buralarda ağırlanırdı.

Günümüzde sekilerin yerlerini ağaç altlarına konulan sandalye ve masalarla üstü kapalı dört tarafı açık kamelyalar aldı. Seki bir de, geniş bahçenin yüksekte kalan bölümüne denir. Bu daha çok meyilli arazilerde görünür.

Havala

Havalalar, Meram Çayı'ndan gelen suyun düzenli olarak kullanılmasında halka yardımcı olurlardı. Suyun az olduğu dönemlerde suyun sıra ile kullanılmasını da sağlardı. Bunların başında bir de "Mir-ab/Mirap" denilen su beyi bulunurdu. Bunlar genellikle Köyceğiz'de oturur, su işlerine nezaret ederlerdi. Günümüzde bu görevi KOSKİ çalışanları üstlenmişlerdir.

Cibinlik

Eskiden bağ ve bahçelerde hatta şehir evlerinde bile çok sivrisinek olurdu. Şimdiki gibi sivrisinek ilaçları bulunmadığından sivrisineklerden başka yöntemlerle korunmaya çalışılırdı.

Eskiden büyük baş hayvanlar otlağa gönderilir, bunlar akşamüzeri dönerken mahallelere bir sivrisinek ordusu ile girerlerdi. Bunların bahçelere yayılmaması için duman yapacak otlar yakılır, bunlardan korunmak istenilirdi. Ama yine de sivrisineksiz bağ ve bahçe yoktu. Evlerin odaları bile sivrisineklerle dolardı. Rahat bir uyku uyumak için yatakların üzerine bir buçuk- iki metre yüksekliğinde tülbentten özel koruyucu cibinlikler dikilirdi.

Sinek ilaçları çıkınca evlerde cibinlikler kaldırıldı. Zamanla hayvan beslenmesi de yasaklanarak bahçeler ilaçlanmaya başlandı. Bundan on-on beş yıl öncesine kadar sıcak yaz aylarında esinti de yoksa bahçelerde bile zor oturulurdu. Şimdilerde belediyeler her tarafı ilaçlayarak halkı sivrisinek ve karasinek sıkıntısından kurtardılar.

Fener

Elektrik Konya'ya Osmanlı'nın son dönemlerine doğru geldi. İlk önce sokaklar aydınlatıldı. Daha sonra Dere santrali yapılıncaya elektrik şehir içinde zengin evlerinde de görülmeye başlandı. Bağ ve bahçelere elektrik çok daha sonra geldi. Eskiden şimdi olduğu gibi, pilli el fenerleri de yoktu. Bahçeler genellikle dört tarafı cam ile örtülü fenerler ile aydınlatılırdı. Komşudan komşuya giderken bile, bu gaz yağı kullanılan el fenerleri taşınırdı. Evlerde genellikle gaz lambaları kullanılırdı. En küçüğü beş numara idi...

Mandal

Dört tarafı toprak yığını ile çevrili sebze ekilen yerlerdir. Enleri bir buçuk metre kadar, boyları bahçenin durumuna göre ayarlanırdı. Yonca mandalları daha geniş olurdu. Mandallar baş taraflarından açılan yerlerden sulanırdı.

Çayırılık

Ağaç altlarının büyük bir bölümü bellenip sürülmez, burası ağaçlarla birlikte sulanarak yeşil bırakılırdı. Buralar zamanla çayır ile kaplanır ve ağaç altındaki bu yerlere de çayırılık denirdi. Çoğu zaman gölge olduğu için yaz günlerinde ağaç altlarında oturulurdu.

Örtme

Mutfak yerine kullanılan yerlere eskiden örtme denirdi. Örtmelerin kapısı, genellikle kuzeye açılır, üst taraflarında tülle örtülen açıklıklarla buraların serin olması sağlanırdı. Buzdolaplarının olmadığı dönemlerde yiyecekler, büyük selevler altında burada muhafaza edilirdi. Sonra tel dolapları kullanılmaya başlandı. Eskiden örtmelerde yemek pişirmek için ocaklar da bulunurdu. Bazen de örtmelerin yanında kışa hazırlanan yiyeceklerin muhafaza edildiği kilerler de yer alırdı.

Karık

İki tarafı toprakla yükseltilmiş ortası çukur bir veya iki tarafına domates, salatalık, kavun ve divlek ekilen yerlerdir. Buraya dikilen salatalık ve kavun kökleri bir miktar büyüdükten sonra yatırılır ve üzerleri toprakla örtülürdü. Domateslerin ise dipleri doldurulur, köklerin daha uzun süre nemli kalmaları sağlanırdı.

Müftü Gediği

Meram'a giderken birinci köprüye varmadan sağda Meram Çayı'nın Selbasan'a açılan bir yeri vardı. Normal zamanlarda burası kapalı bulunur. Sel geldiğinde burası açılarak selin Meram'ı basması önlenirdi. Sel, Selbasan tarlalarını basar sonra burada Selbasan kavunu denilen dilimli, kokulu, şeker gibi tatlı kavunlar yetiştirilirdi. Meram'a giderken bu ilk köprü aşıptandı. Onun için bu köprüye birinci tahta köprü derdi.

Dibektaş

Meram'da bir semtin adıdır. Harır sahipleri bazen vakıf olarak mahallelerin müsait yerlerine dibek koyar, halk bulgurlarını burada döverlerdi. Konya'nın birçok yerinde böyle dibekler bulunurdu. Değirmenler çoğaldıktan sonra zamanla bunların hepsi yok oldu.

Harman Yeri

Eskiden Meram'da yer yer harman sürülen yerler bulunurdu. Bun-

lar ortaklaşa kullanılırdı. Buralar genellikle özel mülk dışında sayılırdı. Zamanla Meram'da bahçeler küçüldüğü için buğday ve arpa ekimi tamamen kaldırıldı. Bu sebeple harman yerleri de kalmadı.

Taşlık

Binaların rutubetten korunması için bina çevrelerindeki kaldırımlara eskiden genellikle sille taşı döşenirdi. Buralara taşlık denirdi. Sıcak yaz günlerinde ısınan taşlar sulanır, sille taşları özellikleri sebebi ile bir miktar su çeker, sonra bu su buharlaşarak dışarı çıkardı. Su buharlaşırken taşlıkta bir serinlik meydana gelirdi. Küçük avlulu yerlerde ikindiden sonra buralara yastık ve minder konularak oturulurdu.

Yalak

Bizde âdetdir. Genellikle çeşmelerin önlerinde akan suların bulunduğu küçük havuzlar vardır. Bunlara yalak denir. Meram'da da bütün çeşmelerin önünde bu bölümler bulunurdu. Yoldan geçen bütün Meramlılar çeşmenin yanından geçerken at ve binek hayvanlarını mutlaka burada sularlardı. Şimdi yalak denilen bu yerler çeşme önlerine yapılmaz oldu. Bazı eski çeşmelerde hâlâ bu yalaklara rastlamak mümkündür.

Bütün okuyucularımızın ve dostlarımızın Ramazan-ı Şeriflerini tebrik ediyor, bu mübarek günlerin İslam âleminin bütün sıkıntılardan kurtulmasına vesile olmasını Allah'tan niyaz ediyorum.

ELAZIĞ'DA “MEDYA VE DİL” PANELİ

Prof. Dr.
Saim
SAKAOĞLU

Öğretici olmak kolay değil, hem de her türden... Anaokulundan doktora derslerine girecek olan bütün öğretmenlere için söylüyorum. Karşınıza öğrenci olarak gelenlerin içinde huylusu da vardır, huysuzu da... Daha da ileri giderek söyleyebiliriz, arlısı da vardır, arsızsı da. Siz isterseniz bu ikiliyi daha da renklendirebilirsiniz.

Hemen her üst kurum öğreticisi, gelecekte kendisini temsil edecek öğrenciler yetişmek isterler. Bunlara, eskiler *hayrülhalef* (hayrül-halef) derlerdi. Günümüz Türkçesiyle şöyle söyleyebiliriz: İlk akla gelen anlamı; hayırlı çocuk, oğul, evlat; babasını hayırla andıracak evlat ise de bizim burada kas-

tettiğimiz gibi, birinin yerine geçen hayırlı kimse, bırakılan yeri dolduran hayırlı kimse anlamı daha ağır basmaktadır. Benim, hamdolsun birkaç tane hayrülhalefim oldu. Bunların başında 2019'da genç denebilecek bir yaşta kaybettiğimiz Prof. Dr. Ali Berat Alptekin geliyordu. Prof. Dr. Metin Ergun vardı, Prof. Dr. Zekeriya Karadavut vardı, vardı da vardı. Ancak sanılmasın ki bütün öğrencilerim birer hayrülhalef idi. Olamazlardı da. Denklemi tersine çevirerek de okuyabilirsiniz.

Bir de hayrülhaleflerimin yetiştirdiği, onların hayrülhalefi olan öğrencilerim vardır. Bunların başında Prof. Alptekin'in öğrencisi

Toplantının başında hep birlikte saygı duruşu:
Prof. Dr. Bülent Şen (rektör yardımcısı), Prof. Dr. Saim Sakaoğlu (konuşmacı), Prof. Dr. Ahmet Feyzi Bingöl (rektör), Zafer Kiraz (konuşmacı), Prof. Dr. Orhan Kılıç (rektör yardımcısı), Prof. Dr. Esmâ Şimşek (dekan, toplantının düzenleyicisi)

Konuşmacılar Zafer Kiraz ve Prof.. Dr. Saim Sakaoğlu Dekan Prof. Dr. Esmâ Şimşek Hanım ile

Prof. Dr. Esmâ Şimşek gelmektedir. Aslında Esmâ Hanım daha lisansta okurken öğrencim idi ve bitirme tezinin danışmanı idim. Daha da ötesini söylemek gerekirse o yıllarda, yani Esmâ Hanım daha lisans öğrencisi iken onu keşfetmiş ve Dr. Alptekin ile üçlü kitaplar hazırlamıştık. Zamanla Esmâ Hanım Yrd. Doç. Dr. Alptekin'in yüksek lisan öğrencisi oldu ve profesörlüğe kadar yükseldi. Böyle olunca ben Esmâ Hanım'ın lisanstan öğreticisi olurken, öğrencim Dr. Alptekin aracılığıyla da öğreticisinin öğreticisi oluyordum.

Gün geldi, Esmâ kızımız görev yaptığı üniversitenin İletişim Fakültesi'ne dekan olarak atandı. Böylece ben de bir iletişim dekanının üst öğreticisi oluvermiştim.

Bir gün ilgili dekanlıktan bir telefon geliyor. Dekan Hanım, belirttiği bir günde üniversitelerinde bir panel düzenleyeceklerini söylüyordu. Konusunu da *Medya ve Dil* olarak belirlemişler. Medya adına konuşacak kişi, TRT spikerlerinden, o dönemde herkesin yakından tanıdığı Zafer Kiraz Bey. Dil adına konuşacak olan ise Saim Sakaoğlu. Ne de olsa 1983-2003 yılları arasında Türk Dil Kurumu'nun bilim kurulu üyesi ve ayrıca son birkaç yıl da yürütme kurulu üyesi.

Toplantımızın tarihi 03 Mayıs

2010... Bir gün önce, Ankara-Elazığ uçağıyla Gakgoşlar diyarına iniyorum. Görevliler kadar sevenlerimin de oluşturduğu bir sevgi halesi ile kucaklanıyorum. Ne de olsa orada dört kuşak öğrencimiz var: Hayırlı, vefalı, saygılı...

Böyle toplantılarda size önce bir dinlenme, yorgunluk atma payı tanınır. Çünkü siz sabahın erken saatinde önce otobüsle Ankara'ya geçecek, oradan da Esenboğa'ya ulaşacaksınız. Bütün bunlar size ikişer taksi ve otobüs ile bir uçak yolculuğuna mal olacaktır. Zaman, enerji ve koşuşturmaca...

Elazığ'a geleceğim günü sabırsızlıkla bekleyen sevgili öğrencilerim, daha ben gelmeden, benimle ilgili birkaç program hazırlamışlardı, Bunlar arasında yine sayın Şimşek'in dekanlığını yürüttüğü İletişim Fakültesi'ne bağlı olan ve aktif yayın yapan Fırat TV'de Esmâ kızımız ile birlikte bir programa katılmak, Türk Halk Edebiyatı alanında lisansüstü eğitim gören öğrencilerle söyleşi yapmak ve kitap imzalamaya ilk aklıma gelenler arasında idi.

"Medya ve Dil" konulu panele gelince... Toplantıyı düzenleyen İletişim Fakültesi Dekanı Prof. D. Esmâ Şimşek Hanım...

Türk Halk Edebiyatı öğretim üyesi olan Prof. Şimşek, 25.01.2010 - 25.01.2013 tarihleri arasında üni-

versitesinin İletişim Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür. O, bu süre içerisinde çeşitli kültürel etkinlikler gerçekleştirir. Bu etkinlikler sırasında hocaları Prof. Dr. Ali Berat Alptekin ile bizi de konuşmacı olarak davet etme inceliğini gösterdi. İşte o güzel ve anlamlı etkinliklerle ilgili küçük bir gezinti:

25 Mayıs 2011 tarihinde, Fırat TV’de, günümüz âşıklarından; Abdullah Gizlice (Âşikâr), Temel Turabî, Ozan Nihat ve Muhsin Yarılı’nın katılımıyla dört saatlik bir canlı yayın...

Ve bir dizi toplantı:

Panel: “*Medya ve Dil*”, 3 Mayıs 2010.

Panel: “*Yeni RTÜK Yasa Tasarısı ve Yerel Medya*”, 12 Mayıs 2010.

3. Sempozyum: “*II. Medya ve Etik Sempozyumu / Medya-Kültür İlişkisinde Etik*”, 13-15 Ekim 2011.

4. Festival: “*II. Fırat Kısa Film Festivali (Yücel Çakmaklı Anısına)*”, 14-15 Nisan 2011.

5. Panel: “*Barajların Kültürel Değişime Etkisi*” (II. Fırat Kısa Film Festivali programı içerisinde).

6. Konferans: Prof. Dr. Mehmet Kesim: “*Yeni İletişim Teknolojileri*”, 15 Nisan 2011 (II. Fırat Kısa Film Festivali programı içerisinde).

7. Söyleşi: Sinema sanatçısı Hülya Koçyiğit ile, 15 Nisan 2011 (II. Fırat Kısa Film Festivali programı içerisinde).

8. Konferans: Prof. Dr. Feyzullah Eroğlu (Pamukkale Üniversitesi İİBF İşletme Anabilim Dalı Öğretim Üyesi/Denizli): “*Algılama Yöntemi ve Psikolojik Savaş*”, 19 Nisan 2011.

Ve daha niceleri...

Bizim, **Medya ve Dil** konulu panelimizin Atatürk Kültür Merke-

Oturum başkanımız Prof. DR. Esma Şimşek ve ben... Konuşuyorum

zi’ndeki açılış töreni göz kamaştıracı olmuştu. Tıklım tıklım dolu olan salonda, Ulu Önder Gazi Mustafa kemal Atatürk ve Türk şehitlerimiz için yapılan saygı duruşundan sonra İstiklal Marşımız hep bir ağızdan söylendi.

Oturum başkanının ve konuşmacıların kürsüdeki yerlerini almalarından sonra sıra konuşmalara gelmişti.

Oturum başkanı ve ev sahibi fakültenin dekanı Prof. Şimşek, yaptığı konuşmada dilin hayatımızda önemli bir yere sahip olduğuna dikkat çekerek Türkçeye gereken önemin verilmesi gerektiğini dile getirdi. O daha sonra da toplum üzerinde büyük etkisi olan medya mensuplarının Türkçeyi doğru ve yerinde kullanmaları gerektiğini belirtmişti. Hatta Prof. Şimşek’in bu konuşmasında, Eurovizyon şarkı yarışmasına Türkiye’yi temsil eden sanatçıların Türkçe yerine yabancı dilde söyledikleri şarkılarla katılmalarını tenkit etmesi, Elazığ başınında epeyce ses getirmiş ve 4 Mayıs 2010 tarihli *Günışığı* gazetesinde; “Dekandan Eurovizyon Tepkisi” manşetiyle haber yapılmıştı. Aynı gazetede, 7 Mayıs 2010 tarihinde ise Muammer Aksoy, panelden övgüyle bahsetmiş ve bu tür etkinlik-

Atatürk Kültür Merkezi'nde bir görünüş

lerin devam ettirilmesi gerektiğini belirtmişti.

Biz ise Türkçe'nin en iyi şekilde kullanılmasında bir hayli çaba sarf ettiğimizi belirttikten sonra günümüzde, Türkçemizin kullanılması aşamasında çok önemli hataların yapıldığını dile getirmiştik.

TRT haber spikeri Zafer Kiraz konuşmasında birkaç konuyu ele almıştı. Bunlardan ilki, dilimizin, anaokulundan üniversiteye kadar öğrencilerimizin Türkçeyi başarılı bir şekilde kullanmaları için diksiyon konusuna önem verilmesi idi. Ona göre dilimizin yanlış kullanılmasında medyanın olduğu kadar insanımızın da önemli rolünün olması idi.

Panelin sona ermesinden sonra Fırat Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. A. Feyzi Bingöl, panele konuşmacı olarak katılan emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ile haber spikeri Zafer Kiraz'a plaketlerini takdim etti.

Elazığ'a kadar gidilir de öğrencilerle, özellikle lisans üstü öğrencileriyle özel görüşmeler yapılmaz mı? Elbette onlarla da özel olarak görü-

şülmüş, sohbet edilmişti. Ayrıca geleceğimizi bildikleri için bazı öğrenciler ile genç bilgin adayları kitaplıklarındaki kitaplarımızı getirmiş ve imzalatmışlardı. Galiba benim bu tür toplantılardaki imza günlerim en anlamlı imza günleri oluyordu. Bu konudaki küçük bir hatıramı de eklemek isterim.

Trabzon yolundayım. Nasreddin Hoca konulu bir konferans vereceğim. Konuşmamızın duyurulması ile ilgili afişler ilgili alanlarda yerlerini almış bile. Konferansımız bitti, soruları cevaplandırdık ve sıra geldi kitap imzalamaya... Meğer bazı öğrencilerimiz daha önceki yıllarda okuyup da memleketlerinde bıraktıkları kitaplarımı da ailelerinden istemiş ve o kitaplarını da imzalamamı sağlamışlardı. Sağ olsun bu tür hayırlı, vefalı ve saygılı öğrenciler.

Elazığ'a ilk gelişim 1973 yılının yaz aylarında idi. Şehirdeki tek fakülte olan Veteriner Fakültesi Ankara Üniversitesi'ne bağlı idi. O yılki üniversitelerarası giriş sınavında biz Atatürk Üniversiteli hocalar görevlendirilmişti. Ve bizi çok güzel ağırlamışlardı. Keban Barajı'nı,

Hazer Gölü'nü, Harput'u ve başka güzellikleri ilk defa o yıl görmüştüm. İlerleyen yıllarda, her biri çok güzel sebeplere bağlı olarak ondan fazla yolculuğum olmuştu.

Bu yolculuklarımın birinin de çok ilgi çekici bir hikâyesi vardır. Konya'dayım. Elazığ'daki bir jüride görevliyim. Erkenden otobüsle Ankara'ya ulaşıyor ve oradan da ver elini Esenboğa Havaalanı... Minik bir uçak... 20-25 kişilik... İkramlar bile orada yapılmış ve görevliler aşağıya inmişlerdi. Neyse, biz Elazığ'da uçuktan indik ve doğruca yemeğe... Vakit onu gerektiriyordu. Uçağımız mı? O Doğruca Kars'a uçuverdi, çünkü yolcularımızın bazıları Kars'a uçacaklardı, Uçağımız onları götürdü ve Ankara'ya gidecek olan Kars yolcularını alıp Elazığ'a indi. Biz de bu arada sınavımızı tamamlayıp adayımıza doktor unvanını kazandırmıştık. Birkaç yolcu ile birlikte ben de sabahleyin beni getiren uçağa bindik. İkramlar yine peşin... Uçak sanki geniş bir aile ortamı gibi idi. Ankara'ya inip

Rektör Prof. Dr. Ahmet Feyzi Bingöl'den plaketimi alıyorum

Esenboğa'dan AŞTİ'ye ulaşma ve ver elini Kontur'un ilerlemiş saatlerdeki bir seferi için otobüse yetişme. İster inan ister inanma diyenleri hatırlamadan geçemedim.

Elazığ, seni çok sevdim ve hâlâ özlüyorum. Bir daha göremesem bile gördüklerime sayıp teselli bulacağım. Çünkü sen benim Ali'm ve Esmâ'ma bilimin aydınlık yolunu açıvermiştin.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde imza günümüz: Yüksek lisans ve doktora öğrencileriyle: Eda Özkaynak, Ahmet Özdemir, Ferhat Özmen, Kazım Çimen, Selami Tekateş ve Aysuda Şahin hocaları Prof. Dr. Esmâ Şimşek Hanım ile

Şîraz'lı Şeyh Şâdî, Gülistan'ında bir hikâye anlatır. Hikâye şöyle: Vaktiyle Bağdat ilinde bir adam yaşardı. Bey değildi, paşa değildi, ama insandı, iyi insandı. Mayası iyilikle yoğrulmuştu ve herkese iyilik yapardı. Bazen bunun ölçüsünü kaçırdığı da olurdu. Sözelimi, bir tanıdığının borcu mu var, o borcu üzerine alır, borçlunun çektiği sıkıntıyı kendi başına sarar, borçluyu dertten kurtarırdı.

Bir gün şöyle bir mektup aldı;

“Efendim, bu mektubu size hapisaneden yazıyorum. Bir borcunu zamanında ödeyemediğim için beni buraya kapattılar. Ailem perişan durumdadır Belki sizin için fazla bir para değil ama, benim gücümün dışında, ödeyemedim, ödeyemeyeceğim. Gayri siz bilirsiniz...”

Adam, mektubun sonunda, bu borcu bir kişiden değil birçok kişiden aldığını, hapisten kurtulduğu takdirde çalışarak bu borçlarını ödeyebileceğini anlatıyordu ve borçlu olduğu kişilerin adlarını yazıyordu.

Bizim iyi huylu ve derviş meşrep adamımız hiç beklemedi ve alacaklı listesindeki kişilere birer mektup yazdı.

Mektup, aşağı-yukarı şöyleydi;

“Beyefendi, falan insanın size borcu olduğunu biliyorum. Onun çoluk-çocuğu perişan durumdadır. Hapisten çıkınca size olan borcunu ödeyecektir. Eğer ödemezse ben kefilim, onun borcunu ben ödeyeceğim. Lütfen onu hapisten kurtarınız...”

Mektuplar adreslerini buldu. Onlar da bu mektuba itibar ettiler, inan-

dılar ve adamı hapisten kurtardılar.

Adam hapisten kurtuldu ve kurtarıcısına teşekkür için geldi.

O da ona nasihat etti:

“Git, çalış ve borcunu öde. Bu şehirde çalışırsan belki seni rahatsız ederler. Tanımadığın, tanınmadığın bir şehre git ve bir an önce borcunu öde...” Adam sevinçten uçtu. Bir serçe kuşu gibi... Kuşu bir kafese kapatırsınız, sonra o kafesin kapısını açarsınız... O kuş oralarda durur mu hiç? Uçtu gitti... Öylesine gitti ki, geçtiği yollarda hızından rüzgârlar oluştu, otlar sallandı...

Gelip-geçenler onun bu acelesine şaşır-kaldılar...

Adamın şehirden ayrıldığı duyulunca, alacaklılar, kefilin kapısına dayandılar:

Borçlu kaçtı, sen kefilisin, borcu öde.”dediler.

Kefil, elinde avucunda ne varsa satıp savıp borçların bir bölümünü ödedi. Bütün varlığını verdi, fakat borçların ancak bir kısmı ödenebildi.

Bu defa kefil hapse atıldı.

Günler, aylar, yıllar geçti...

Esas borçlu ortada yoktu. Çalışıp para toplamaya çalıştığını düşündü ve sabretti.

Ama adam ortalıkta gözükmedi.

Kefil, hapiste perişan oldu. Âilesi zorluk içine düştü. Ama o şikâyetçi olmadı.

Bir gün, şehrin ileri gelenlerinden biri bu adamı hapishânedeki ziyaret etti, konuştular;

“Neden böyle yaptın? Seni tanıyırız, bu kadar borcun olması imkânsız. Neden başkasının borcunu ka-

bul ettin? Sen, kumar oynamazsın, savruk değilsin. Ama bu durumun nedir?.. “Adam uzun uzun anlattı:

“Doğru düşünüyorsun. Bu borcu ben yapmadım. Ama gerçek borçlu bana öyle bir mektup yazdı ki onu okuduğum zaman, onun gönlünde ne büyük fırtınalar estiğini gördüm. Üzüldüm, perişan oldum. Sanki içinde yanardağlar patlıyordu. Lâvlar, alevler gibi gözlerinden fışkırıyordu, yaş olup dökülüyordu. O anlatırken sanki göğsünde okyanuslar dalgalanıyordu. Ailesi perişandı. O, o durumdayken ben nasıl rahat ederdim, çocuklarımla bir sofranın başında nasıl mutlu olabilirdim?

Bilmesem belki katlanırdım, bilmemek bazen insana mutluluk verir. Ama bildikten sonra, evimin kapısından huzur girebilir mi? O da benim gibi bir insandı. Kendimi onun yerine koyunca, huzur el salladı ve beni terketti, çok mutsuz oldum.

Kendimi onun yerine koydum ve onun felâketini satın aldım.

Şimdi, seni temin ederim ki, daha rahatım. Herşeye rağmen rahatım, gönlüm huzur içinde ve hâdiseleri artık ben yönlendirebiliyorum...”

Ziyaretçi üzüntü ile ayrıldı. Yapılacak bir şey yoktu..

Bu iyi niyetli, iyi yürekli yiğit adam borcunu ödeyemedi.

Esas borçlu da yeterli parayı biriktiremedi. Belki de bir kazayla ölüp gitti ki, bir daha ortada gözükmedi.

Bu iyi insan hapiste ölüp gitti. Ama onun iyiliği kuşaklar boyu söylendi. Yaşadıkları efsâne oldu.

Kimileri onun için, “az görülen aptallardan biriydi” dediler. Kimileri de onun ulaşılmaz erdeminden söz ettiler...

*

Sâdî, sekiz yüzyıl öncesinden bilmiş, görmüş ve ayrıntılarıyla oturmuş bizim canımız Mehmet Emi-

roglu’nu yazmış. Zaman dışında herşey yerli yerinde...

Hâtâ zamânı bile yerli yerinde. Değişen bir şey yok..

Okyanusun sâhilinde kumdan kaleler yapan çocuklar değil miyiz hâlâ?.. Durmadan didinen, çalışan ve yıkılmaz kaleler yapan..

Ve koşarak gelen dalgaların yerli bir ettiği, belki bazen haylaz bir çocuğun tekmesiyle yıkılıveren kaleleri hâlâ sâhiciymiş gibi yapmıyor muyuz?

Değişen nedir ki?..

Ve o okyanus kıyılarına durmadan kum yığmakta, kalelerimiz yıkıldıkça bir yandan bize gülmekte, öte yandan kumunu getirip bize sunmakta, umutlandırmaktadır. Bizimle eğlenmektedir...

Sâdî, sekiz yüz sene evvel oturmuş, Mehmet Ağabeyi yazmış. Öteki şiirlerinde de yine o var.

Ve değişen bir şey yok..

İnsanı kurtuluşa götüren yolun beş büyük bineğinden biridir vermek... Ve vermek fiilinin bin mânâsı vardır.

“Eldeki mallardan verildiğinde” bunun bir değeri vardır ve sayılabilir. Tasadduk. Ama canınızdan verirseniz, gerçekten vermiş olursunuz.

İşte bunun sayılara sığmaz değeri vardır.

Bir garip bekçidir insanoğlu. Ömrü boyunca çalışır, didinir ve “gelecekte muhtaç olurum” korkusuyla biriktirir. Onun bekçiliğidir hayatının hikâyesi. “Çoluğa çocuğa gelecekte nafaka” sözü, kendisinin de inanmadığı bir yanılma veya yarılmadır.

Hacca gidenlerin peşine düşüp kendini çöllere vuran ve Kıtmir’liğe özenen kelp, bulduğu son kemiği kuma gömer de öyle gider. Bu onun tedbîridir, temkinidir, tabîi insiyâkıdır. Düşmüş olduğu kutsanmış yol, onun için işte o kadar bir anlam ifâde eder.

Ol sebepten, bizden bir farkı yoktur.

“Birgün olur da muhtaç olurum kaygısı, gerçekte muhtaç bir durumda oluşun ta kendisi değil de, nedir?”

“Testiler doluyken susuz kalırım korkusu, susuzluğun ta kendisi değil de, nedir?”

Halbuki bâzıları vardır ve onlar hesapsızdırlar ve onların ambarları hiç boş kalmaz.

Ve onların verişleri farklıdır..

Onlar “uzak vadilerin unutulmuş bir yerinde, sabah güneş doğmadan, kokusunu yeryüzüne sunan ve sonra unutan yaban menekşeleri gibi verirler” vereceklerini..

“Tanrı, işte bu gibi kimselerin elleri aracılığıyla konuşur ve onların gözlerinin ardından yeryüzüne bakarak gülümser..”

Ve o yüce Tanrı, bu kismetle herkesi değil, yine bâzı seçilmişleri nâsiplendirir..

*

Mehmet Ağabey, madde ve mânâ olarak vericilikte âlemin ötelelerine geçmiş, varılması imkânsız çizgileri yakalamıştır.

Peygamber ve evliyâ kıssalarında çetin imtihanlardan, kazanılması güç sınavlardan bahsedilir. Vericilikte sınanan bu ulu kişilerin bâzen en yakınındaki sevgililerden biri alın konulur ve sabrının mertebesi ölçülür.

*

Âlemin bayram ettiği bir gün, vaktin akşamdan geceye döndüğü bir sırada, Konya’da bir dağ yürüdü. Kur’an’ın “dağlar yürüdüğünde..” hükmünce yürüdü ve âlem karardı. Yürüyen dağdan yüze yakın güvercin havalandı ve “uçmağa vardı”

Havalanan bu kuşların onu, uçup gelip Mehmet Ağabey’in dalına kondu. Onun dal gibi güzel dalına kondu ve o sabretti..

Allahım şahittir ki sabretti... Bir evliyâ sabrıyla dimdik durdu ve sabretti. Fizik kânunlarına göre imkân-

sız olan bir güç ile ayakta kaldı ve çevresini teselli etti..

On pırlıtlı güvercinin ağırlığı onun dallarını aşağıya doğru eğdi, ama kıramadı..

Vermek işte buydu, işin hikâye kısmı dışarıda kalsın, vermek buydu. Canından daha kıymetli, daha aziz on can veriliyordu ve isyan denilen hâdise bilinmiyordu.

İstanbul tarafından gelen rahmânî bir ses, bir teselli, bu yakıcı, kahredici sığağa rağmen gönüllere esen bir imbat oldu:

“Konya’nın üzerindeki felâket bulutunu Emiroğlu kendine çekti ve milleti bir âfetten âzâd etti. Felâkete kalkan oldu, paratoner oldu ve milletin derdini sinesine çekti.”

Çünkü ol vüs’atteki bir yükü herhangi bir dal, herhangi bir dağ, herhangi bir sîne çekebilemezdi..

Fakat yine bir Kur’anî hükümdür ki, “Allah, hiç kimseye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemez..”

*

Havanın kararmasını beklerdi. Kafasında düzenlediği ziyaretler için bir güzergâh çizer, besmeleyle yola çıkardı. Ağırdan alırdı, acele etmezdi. Karanlık ondan önce bassın sokakları diye yavaş davranırdı.

Şehrin dışında tek oda tek mâbeyn evin perîşan kapısını hafifçe vururdu.

İçerden incecik, cılız bir kız çocuğu sesi gelirdi:

“Kim o?”

“Aç kızım kapıyı..”

Bir-iki saniyelik bir sessizlikten sonra o cılız ses, çığlık çığlığa içeri bağırdı:

“Anne, Mehmet Dedem...” Orada o akşam üzeri kurutan bayram düzenine melekler devam ederdi, o yoksul aileyle birlikte. Çünkü Mehmet Dede, bir başka fakir kapıya yönelmiş olurdu.

Bâzen kapıyı tıklar, içerden gelen “kim o,” sesine cevap bile ver-

mez:

“Haydi gidelim.” der ve oradan uzaklaşırdı.

Kapıyı açan âile, kapı önüne bırakılan nevâleyi, meleklerin bıraktığını herhalde bilirdi, ak saçlı, uzunca boylu, temiz dedikçe temiz, insan suretli bir meleğin bıraktığını bilirlerdi... Herhalde bilirlerdi...

*

On beyaz güvercinini verirken de böyle davrandı.

İsteyen O’ydu. Onları veren de O’ydu... O, bunun şuûrundaydı...

Dede Korkut tavrı içinde anlatırdı. İsim, târih, yer belirterek anlatırdı. Tavrı öylesine mükemmel ve inandırıcı olurdu ki, asırlar önce teşekkül etmiş bir hâdiseyi siz o gün yaşadınız.

Şöyle anlatırdı:

“Genç hanım, kocasını sabah namazına uğurladıktan sonra, farketmiş ki, yıllardır yanık bir hasretle bekledikleri ve nihâyet kavuştukları ve gözlerinden sakındıkları bebekleri, beşiğinde, sessiz sedâsız göçüp gitmiş..

İman edenler farklıdır.

Sessiz sedâsız beyini beklemiş. Sevgi ve huzur içinde evceğizine dönen erkeğini kapıda karşılamış. Onu, hazır ettiği sabah çorbasına buyur etmiş.

Ve sakin konuşmuş;

-Komşudan emâneten bir kap alsak, vakti gelince komşu malını geri istese ve versek, sen buna üzülür müsün?

-Olur mu, demiş kocası. Neden üzüleyim ki, onlarını, vakti geldi, gelip aldılar... Aksi yanlıştır...

-Eh, öyleyse sana bildiriyorum ki, sevgili bebeğimiz sâhibine gerekli oldu ki, onu bizden bu gece geri aldı...” İnananlar farklıdır.

Bunu bir aksakal, mübârek bir aksakal tavrı içinde anlatırdı ve hâri-ka anlatırdı..

*

Akseki yolunda ilerlerken her dönemeçte insanın karşısına bir dağ çıkar. Her dönemeçte sanki ayrı bir dağ çıkar. Yüksek, yüce, ulaşılmaz, aşılmaz dağlar. Tepelerine taktıkları bir güneşin altında pırl pırl ve gururludurlar. Eteklerinde, ölmeyecekmiş gibi serpilmiş katran ve sedir ağaçları. Herbiri birkaç yüz yıl yaşadırırlar.

Beri tarafta, içinde yine asırlık ve dimdik duran meşe ve serviler bulunan bir mezarlık uzanır. Oysa onların altında nice ölmeyecek sevgililer yatar. Yorgun ve serilip kalmış yiğitler, güzeller, kahramanlar...

Birgün gelecek bu ağaçlar da altlarındakiler gibi serilekalacaklar... Onlar bunu bilirler...

Tanrılık dâvası güden firavunlar, ebedî kalmak umuduyla piramitlerin taş koyunlarından medet umdular. Ama nâfile... Şimdi kurumuş mumyalarıyla birlikte kuruyakalmışlar...

Ve o dağlar, gün gelecek nun ufak olacak, yere serilecekler. Başlarındaki gururları güneş ve birçok güneşler, birçok yıldızlar da, gün gelecek, devirlerini tamamlayacak ve âleme el sallayıp göçecekler.

Denizler, kuruyan kahve cezveleri gibi sularını, süzüp yan dönecekler.

O dâima secde hâlinde olan ve dağlar gibi dalgalarıyla tekrar tekrar huzûra başkoyan okyanuslar var ya, işte ona benzeyen insanlardır burada ve diğer tarafta bahtiyar olacak olanlar...

Ne mutlu onlara ki, zamanın amansız pençesi enselerine basıp toprağa çökertmeden evvel, ruhları dâimî bir secde halindedir. İşte onlardır düdüğü çalan...

“Zümrüt”⁽¹⁾ fâciasında on canını birden “tasadduk” eden Emiroğlu, bu bahtiyarların önde gidenlerinden dir inşaallah.

(1) Mehmet Emiroğlu'nun ailesinden 10 kişinin içinde öldüğü çöken apartmanın adı.

SELÇUK TABİPLERİ

Feridun Nafiz UZLUK

Osmanlıcadan Aktaran: Muammer ELDEN

Türk tarihinde medeniyet ve cen-gâverlikleriyle şöhret kazanan hükümetler arasında Selçukilerin mevki pek üstündür. İki buçuk asır süren saltanatları esnasında Anadolu baştanbaşa geniş yollar, cesim (büyük) kervansaraylar, metin (sağlam) hanlar, zarif çeşmeler, ruhnevaz (gönlü okşayan) medreseler, camiler, latif türbeler, çok güzel ve nefis darüş-şifalar, çinili saraylar... ile süslendi. Dâhili (iç) karışıklıklar, harici (dış) harpler arasında bu zarif mimari abideleri inşa etmeyi, medeni varlıklarını göstermeyi borç saydılar. Bugün bile o büyük medeniyetin kıymetli nişanelerini taşıyan camilerde namaz kılan, medreselerde okuyan Müslüman Türkler, ulu hakanların temiz ruhlarına Fatihalar gönderiyorlar. Issız cad-deleri şenlendiren kervansaraylar şimdi harabe de olsalar yine konuklar dinleniyor. Ehl-i salib (haçlı) ordularına harikulade şecaatte karşı koyan, medeniyetin her kısmında kabiliyetler gösteren bu devletin muktedir tabipleri olması gayet tabiidir. Maalesef biz de başlı başına eserlerin mefkudunu, bu ece ve otacıları⁽¹⁾ derin bir mechuliyet (bilgisizlik) içerisinde bırakmaktadır.

Düşünce mecmuasının sekizinci sayısında neşrettiğim “İlk Osmanlı Medrese-i Tibbiyesinin Sene-i Tesisi” serlevhalı (başlıklı) makalemde tababetimizin umumi krokisini çizmiş ve bazı Türk ve Selçuki tabibiyelerinden bahsetmiştim. Bu etüdümdede Selçukilere ait malumat veren menbalarda görebildiğim tabiplerin isimlerini ve tercüme-i hallerini yazmak istiyorum.

(1) Türkçe’de doktora otacı denildiği Fatih Sultan Mehmed zamanında tedvin edilen Kanunname-i Mehmediyede yazılmıştır. Ece ve .. denildiğini Hüsameddin Efendi yazmış idi.

O devre ait vesikanın nispeten azlığı muvaffakiyetli bir makalenin yazılmasına mani teşkil edeceğini arz etmekliğim lazımdır.

Selçuk hükümdarları arasında Sultan Alaeddin Keykubad pek mühim bir simadır. Onun zamanında bu Türk hükümeti en parlak devrini yaşadı. Hudutlar büyüdü. Yeniden şehirler tesis olundu. Büyük merkezlerin etrafına metin surlar çekildi. İslam medeniyetine vücudları ve eserleriyle revnak bahşeden Sultanü’l-ulema, Mevlana Celaleddin Rumi, Sadreddin Konevi, Kadı Siraceddin Urmevi, Şemseddin Tebrizi... gibi en büyük alimler, mutasavvıf ve hakimler bu devirde bulundular. Konya şehri o günkü şaşaalı demlerini bir daha göremedi. Tarikatlar arasında nezahet ve zarafetiyle bütün büyük hükümdarların, kibar-u ricalin (büyük adamların) müntesib (bağlı) oldukları Mevleviliğin esas bu tarihlerde kuruldu.

Selçuk vukuatını kaydeden İbni Bibi Mufassal Selçuk Tarihi’nde Büyük Alaeddin’in icraatlarına bir çok sahifeler tahsis etmiştir. Bu kitabın anlatışına göre Alaeddin milkini büyüttükten sonra Şam’da hükümet süren Melik-i Adil evladından Melik-i Muazzam Şerafeddin İsa’nın hemşiresi Melike-i Adile ile izdivac etmeğe karar verdi. Dügün merasimi Malatya’da icra edilmek üzere birçok hazırlıklar yapıyordu..

Şam’dan hareket eden gelin alayı “mahfe-i arus” Alaeddin’den evvel Malatya’ya geldi. Bu şehrin intihabı (seçilmesi) Şam ve Kayseri’ye olan yakınlığından naşi idi. Konya kadar Antalya ve Kayseri’yi seven Alaeddin, birkaç gün sonra kemal-i debdebe ile Malatya’ya teşrif etti. Mevkib-i salta-

natını Şam beyleri, Selçuk ümerası karşıladılar. Emir Esededdin ve Ebu Şemseddin altunu hükümdara arz-ı malumat ettiler. Malatya'da şems-i kamerle iktiran edecekti. Kuvvetli iki İslam hükümdarı arasındaki samimiyet ve muhabbet bu güzel prenses ile teyid ve takviye olunuyordu. Heyhat, bu tatlı demlere tabiat büyük bir mani çıkarmıştı. Yolda hükümdarın unukunda "gerdanında" büyük bir kan çıbanı dümel (furoncle: çıban) çıkmış idi. Bu harac ve dümelerin ocağından "sızısından" zavallı hükümdar rahat ve istirahatını gaib etmişti.

Geceleri uyuyamıyor, gündüzleri de hararet ve hummadan (fièvre: ateş) pek büyük ızdıraplar çekiyordu. Melikeye olan ateş-i aşkı bu hararet yanında gölge demekti. Nihayet tabiplere müracaata karar verdiler. Mağrib ve meşarıkda (batıda ve doğuda) meşhur olan tabipler şunlardı: Sadr Ferideddin Muhammed Cacermi, Bedreddin Ceriri, ki hikemiyat-ı kanuni nazm etmiştir; İzzeddin Hebl Mevsili, Takiyyüddin Tabib, Safiyyüdevlei Nasrani, bunların her birisi tıb fenninde asrın yeganesi, dehrin firuzanesi idiler. Bunların hepsi toplanıp muayene ettiler. Müşevvere-i tıbbı (consultation: danışma) neticesinde henüz neşter urdulacak bir halde olmadığından tila ve zımada (cataplasme) mecburiyet hissettiler. Fakat ağrı hala azalmamıştı. Alaeddin Keykubad derd ve elemi bütün bendesini, Rum ve Şam beylerini melül ve muztarip etmekteydi. Sultanın acz ve ızdırarı son derecedeydi. Şarabcıbaşı Fahreddin Ayas'a cerrah Fasılı (Vasili)⁽²⁾ çağırmasını emretti. Birkaç gün mürur etmiş olmakla tila ve zımadı değiştirecek idi. Cerrah Fasıl irade mucibince muayene etti. Kataplazma tesiriyle kırmızı olan çıbanın başı bezazlamış idi. Artık buna şak (incision: kesik) yapılabiliyordu. Neşterini kimseye göstermeden parmakları ve avcu içinde sakladı. Muayene eder gibi yoklarken bir bistüri (bistourie) darbesiyle abeseyi deşti. Emir

Feridun Nafiz UZLUK

Celaleddin Karatay da orada hazır idi. Çıbandan birçok kayh, sarı irin çeşmeden su akar gibi çuşa başladı. İrin aktıkça Sultan rahat ediyordu. Fasıl vazifesini ikmalden sonra hükümdarı derin bir uyku aldı. Kaç gündür uykusuzluğu onu bir gün bir gece uykuda bıraktı. Fakat bütün sadık teb'a Alaeddin Keykubad bu derin uykusundan şüphelendiler. Acaba dini ayrı olan bu cerrah yeni bir felaket mi hazırlamıştı? Herkes tereddüt ve şüphe içinde iken hükümdar uyandı. Fasılı tekrar istetti. Şimdi oraya pamuk ve saire gibi o zamanın tefhirini yapacak idi. Bu fitil konulması Sultanın daha ziyade rahatını getirdi. Pek ziyade müteessir olduğu yarasının iyileşmeğe başlaması memnuniyetini mucib oldu. "Benim selametimi kim arzu ediyorsa Cerrah Fasıla bahşış versin." diye emretti. Kendisi birçok dirhem, dinar, at, katır, kaftan verdiği gibi Rum ve Şam ümerası "muhdere-ı havatin ve melazımat-ı harem-i hümayun" dahi bir hayli hediyeler ve ihsanlar verdiler. Fasıl sabahleyin fakir bir cerrahtı. O gün saadetli bir neşter ucundan gınada (zenginlikte) şehre-i şehr (meşhur) bir zengin oldu. Günden güne yara teneddüb edip iltiyam buldu. İbni Bibi'nin bir vaka olarak zikrettiği şu

(2) Bu ismin "Vasili" olduğu Osman Turan'a ait "Selçuklular Zamanında Türkiye" adlı eserde belirtilmektedir.

ibareler gösteriyor ki o devirde muhteşem Selçuk Hükümdarların çinili saraylarında kendi sıhhatlerini muhafaza için hazık tabipler istihdam ediyorlarmış. Bilhassa bugün bile cerrahların (chirurgien: cerrah) tehlikeli muntika (region dangereux) tesmiye ettikleri sath-ı amik birçok ev'iyeinin (damar)(vaisseaux) bulunduğu unuk nahiyesinde (boyun bölgesi) birkaç cerrah (qonction: işlevi) ve dümeli bezl (delmek) (abcee) yapmak, sonra

layıkıyla tedavi etmek bize cerrahinin o tarihlerde Türkler arasındaki terakisini ispat eder. Kim bilir daha kaç meşhur cerrah varken ebedi bir mecluliyet diyarında nisyan (unutma) toprakları altında saklı duruyor. Kuvvetli ve mahir bir âlim bistürisiyle o kalın perde-i mazi kesilerin görülme bahtiyarlığına nail olalım.

Kaynaklar:

Feridun Nafiz, Anadolu Mecmuası 1340/1924i Sayı 2i Sayfa 66-69

تورک طبیبی تاریخی

سلیچوقه طبیبیری

تورک تاریخنده مدینت وچنکارورلکارلیه شهرت قرانان حکومتلر آرهسنده سلچوقلرک موقی پک اوستوندر . ایکی بیج عصر سوردهن سلطنتلری اناسنده آنادولو باشدن باشه کیش بولر ، جسم کروانسرایلر ، متین خانلر ، ظریف چشمه لر ، روخوآزمدرسه لر ، جامعلر ، لطیف ترهلر چوق کوزهل و فیس دارالشفالر ، جنیل سرایلر . . . ایله سولسندی ، داخلی قارشقلقلر ، خارجی حربلر آرهسنده بو ظریف معماری آبدلری انشا ایتمکی ، مدنی وازقللری کوسترمکی بورج صائیدیلر . بوکون بیله اویسوک مدینتک قینتلی نشانه لری طاشیان جامعلرده نماز قیلان ، مدرسه لرده اوفویان مسلمان تورکلر ، اولو خاقانلرک تمیز روحلرینه فالحلر کونده ریسوزلر . . . ایصسر جاده لری شتندیزن کروانسرایلر شیمدی خرابده اوله لرینه قونوقلر ذیکله نیوز ، اهل صلیب اردولرینه خارق العاده شجاعتله قارش قویان ، مدینتک هر قشمنده قابیلر کوستردهن بودولتک مقتدر

طبیبیری ایلسی غایت طبعیدر . مع الاسف زده باشلی باشه اترلرک مقفوددی ، بو آجه اوتاجی [۱] لری دزین برجهولیت ایجریسنده براققددر .

دوشونجه مجموعه سنک ۸ نجی صایسنده نشر ایتدیکم « ایلک عثمانلی مدرسه طبیه سنک سنه تاسیس » سرلوحه لی مقاله منده طبابتک عمومی قروکیسی چیزمش و بعض تورک و سلچوق طبیبلرندن بحث ایتشدم . بو نه تومده سلچوقلره عائد معلومات و زهن منبرلده کوزه بیلدیکم طبیبلرک اسملری و ترجمه حاللری یازمق ایسته یوم . . اودوزه عائد و نائیک نسبه آزانلی موققیلی بر مقاله نیک یازلسنه مانع تشکیل ابده جکی عرض ایتکلکم لازمدر . سلچوق حکمدارلری آرهسنده سلطان علاء الدین کیقاد پک مهم رسا در . اونک زمانده بو تورک حکومتی اک پارلاق دوری یشادی . حدودلر بیودی . یکدن شهرلر تاسیس اولندی . بولک مرکز لرک اطرافه متین سورلر چکلدی . اسلام مدینته وجودلری زلریله رونق بخش ایدن سلطان العلماء ، مولانا جلال الدین رومی ، صدر الدین قوی ، قاضی سراج الدین ارموی ، شمس الدین تبریزی . . . کچی اک بیوک عالم ، متصوف و حکیملر بودورده بولدیلر . قونیه شهری اوکونکی شمشعلی دملر چن بردها کورده می . طریقتلر آرهسنده زراعت و ظرافتیه بتون بیوک حکمدارلرک ، کبار پورجالک منتسب اولدقلری مولوبلکک اساسی بوتاربخارده قورولدی .

سلچوق وقوعاتی قید ایدن ابن بیی مفصل سلچوق تاریخنده بیوک علاء الدینک اجرا آتته دائر برچوق صحیفه لر تخصص ایتشدر . بو کتابک اکلایشه کوره علاء الدین ملکنی بو بوتد کدن صورکه شامده حکومت سوردهن ملک عادل اولادندن ملک معظم شرف الدین عیسانک همشیره سی ملک عاده ایله ازدواج ایتمک قرار ویردی . دوکون مراسی ملاطیبه ده اجرا ایدلک اوزره برچوق حاضرلقلر یاییلوردی .

شامدن حرکت ایدن کلین آلای « محنه عروس » علاء الدیندن اول ملاطیبه کلدی . . . بو شهرک انتخای شام و قیصریه به اولان یاقینلندن ناشی ایدی . قونیه قدر آتظایه و قیصری سی سوهن علاء الدین ، برقاچ کون صورکه کمال دبدبه ایله ملاطیبه یی تشریف ایتدی . موکب سلطنتی شام بکلری ، سلچوق امراسی قارشیلادیلر . امیراسل الدین و ابو شمس الدین التونو حکمداره عرض معلومات ایتدیلر . . . ملاطیبه ده شمس قرله اقتران ابده جکلدی . قوتلی ایکی اسلام حکمداری آرهسنده کی صمیمیت و محبت بوکوزهل برنسس ایله تایید و تقویه [۱] تورکجه ده دو قنوره « اوتاجی » دینلیدی فاح سلطان محمد زمانده تدوین ایدیلن قانوننامه محمدیه یازلشد . آجه و ایجاکی دینلیدی کچی جسم الدین اقدی یازمش ایدی .